

Διονύσης Π. Σιμόπουλος

Ο ΟΥΡΑΝΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Οδηγός για τα άστρα και τους αστερισμούς

ΑΝΟΙΞΗ

ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΟ

Περιεχόμενα

1. Ο άνθρωπος και το Σύμπαν	9
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: Βασικές πληροφορίες	
2. Οι εποχές του έτους	27
3. Οι μήνες της άνοιξης	32
4. Οι αστερισμοί της άνοιξης	44
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Τα ζώδια	
5. Παρθένος: Ο φορέας της άνοιξης	53
6. Σκορπιός: Με οδηγό τον Ανάρη	67
7. Ζυγός: Η πλάστιγγα της Δικαιοσύνης	77
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: Οι μεγάλοι αστερισμοί	
8. Ο αστερισμός του Λύκου	89
9. Ο αστερισμός του Δράκου	103
10. Ο Ηρακλής, ο Βοώτης και οι Κυνηγετικοί Σκύλοι ..	117
ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ: Στη γειτονιά της Ύδρας	
11. Ύδρα: Ο μεγαλύτερος αστερισμός του ουρανού ...	131
12. Στην πλάτη της Ύδρας: ο Κόρακας, ο Κρατήρας και ο Εξάντας	141
13. Ο Βόρειος Στέφανος και η Κόμη της Βερενίκης ..	155

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ: Ο αστερισμός της Αργούς

14. Η Πρύμνη της Αργούς 169
15. Η Καρίνα και το Άστρο της Αποκάλυψης. 179
16. Ο αστερισμός των Ιστίων. 193

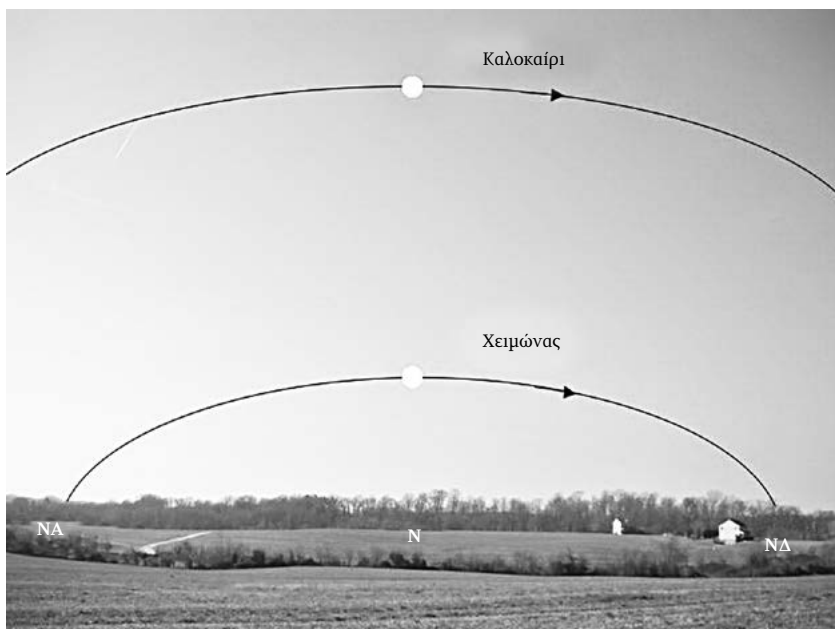
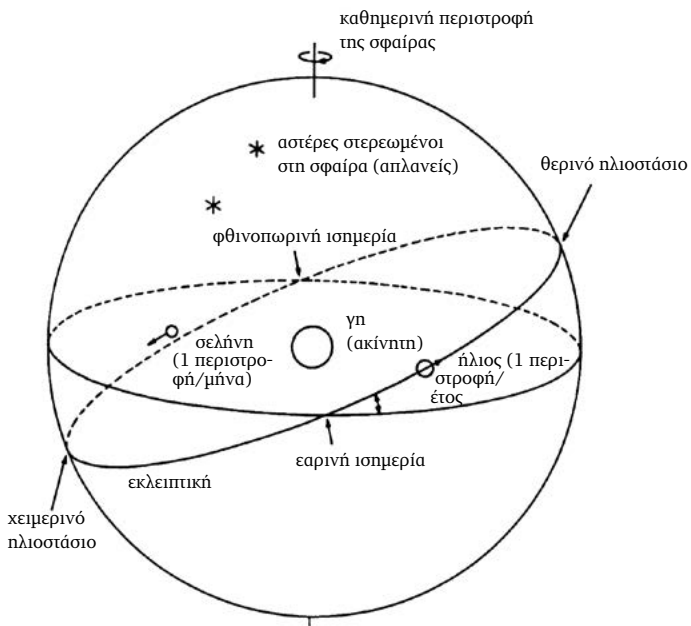
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

- Βασικά στοιχεία του ουρανού 203
Εικόνες 225

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Βασικές πληροφορίες

ΟΙ ΕΠΟΧΕΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

Ευθύς εξαρχής πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ότι ο καθορισμός της 1ης Ιανουαρίου ως της πρώτης ημέρας του έτους είναι, όπως και πολλές άλλες ανθρώπινες συνθήκες, μία ακόμα αυθαιρεσία μας. Πολλοί άλλωστε λαοί στον κόσμο γιορτάζουν τη δική τους Πρωτοχρονιά σε διαφορετικές ημερομηνίες απ' ό,τι ο «δυτικός» κόσμος. Στην αρχαία Αίγυπτο γιορταζόταν στα τέλη Σεπτεμβρίου, όταν πλημμύριζε ο Νείλος. Στην Περσία γιόρταζαν την Πρωτοχρονιά τους τον Μάρτιο, την ημέρα της εαρινής ισημερίας. Στη Ρώμη, πριν από την εποχή της εγκαθίδρυσης του Ιουλιανού ημερολογίου, η Πρωτοχρονιά γιορταζόταν την 1η Μαρτίου, ενώ στην Κίνα γιορτάζουν την Πρωτοχρονιά με βάση το δικό τους ημερολόγιο, που διαφέρει από χρόνο σε χρόνο.

Ο υπολογισμός της έννοιας του «έτους» μάλιστα έγινε από την αρχαιότητα ακόμη με την παρατήρηση της επίδρασης που έχει πάνω στη Γη η περιφορά της γύρω από τον Ήλιο, η επίδραση δηλαδή του κύκλου των εποχών, της επαναλαμβανόμενης

παρέλασης της άνοιξης, του καλοκαιριού, του φθινόπωρου και του χειμώνα! Οι εποχικές αυτές αλλαγές είχαν για τους αρχαίους τεράστια σημασία, ιδιαίτερα μάλιστα μετά την εμφάνιση της γεωργίας πριν από 10.000 περίπου χρόνια. Γι' αυτό, και επειδή η σπορά, η συγκομιδή και οι άλλες γεωργικές ασχολίες εξαρτιόνταν από τις αλλαγές των εποχών, η διάρκεια ενός ηλιακού έτους έπρεπε να μετρηθεί επακριβώς.

Σήμερα γνωρίζουμε ότι η επανάληψη των εποχών βασίζεται στην κίνηση της Γης γύρω από τον Ήλιο, εμείς όμως δεν αισθανόμαστε την κίνηση αυτή, αν και τη βλέπουμε να αντικαθρεφτίζεται στον ουρανό, όπου, παρόλο που ο Ήλιος είναι ακίνητος, εμάς μας φαίνεται ότι κινείται. Κατά τη διάρκεια της ημέρας ο Ήλιος φαίνεται να κινείται από την ανατολή προς τη δύση, λόγω ακριβώς της περιστροφής της Γης γύρω από τον άξονά της. Αλλά και κατά τη διάρκεια του έτους ο Ήλιος φαίνεται να μετακινείται από τη δύση προς την ανατολή, λόγω της περιφοράς της Γης γύρω από τον Ήλιο, δηλαδή της κίνησης της Γης πάνω στην τροχιά της.

Κάθε μέρα η Γη βρίσκεται σε διαφορετική θέση από αυτήν όπου βρισκόταν την προηγούμενη. Έτσι, από κάθε νέα θέση αντικρίζουμε τον Ήλιο από διαφορετική γωνία, και γι' αυτό μας φαίνεται ότι ο Ήλιος βρίσκεται μπροστά από διαφορετικά άστρα. Κάθε φορά που η Γη συμπληρώνει μία πλήρη περιφορά γύρω από τον Ήλιο, μας φαίνεται ότι ήταν ο Ήλιος αυτός που συμπλήρωσε έναν κύκλο γύρω από τη Γη πάνω στην εκλειπτική. Η εκλειπτική δηλαδή δεν είναι τίποτε άλλο παρά η απει-

κόνιση ή η προέκταση πάνω στην ουράνια σφαίρα της γήινης τροχιάς γύρω από τον Ήλιο.

Αν παρατηρήσουμε την εκλειπτική και τη συγκρίνουμε με τον ουράνιο Ισημερινό (την προέκταση δηλαδή του γήινου Ισημερινού πάνω στην ουράνια σφαίρα), θα δούμε ότι οι δύο αυτοί κύκλοι δεν συμπίπτουν, αλλά, αντίθετα, τέμνονται, σχηματίζοντας γωνία ίση με 23 μοίρες και 27 πρώτα λεπτά, λόγω της κλίσης που έχει ο άξονας της Γης. Η γωνία αυτή ονομάζεται «λόξωση της εκλειπτικής» και τα σημεία στα οποία τέμνονται οι δύο κύκλοι ονομάζονται «ισημερινά σημεία».

Στο πρώτο σημείο ο ουράνιος Ισημερινός τέμνει την εκλειπτική εκεί όπου ο Ήλιος βρίσκεται περίπου στις 21 Μαρτίου. Το σημείο αυτό ονομάζεται «εαρινό ισημερινό σημείο», και από την ημέρα αυτή αρχίζει η άνοιξη. Εκ διαμέτρου αντίθετα η τομή γίνεται όταν ο Ήλιος βρίσκεται στις 23 Σεπτεμβρίου. Το σημείο αυτό ονομάζεται «φθινοπωρινό ισημερινό σημείο», και από την ημέρα αυτή αρχίζει το φθινόπωρο. Και στις δύο αυτές ημέρες η νύχτα είναι ίση με την ημέρα, δηλαδή επί 12 ώρες ο Ήλιος βρίσκεται πάνω από τον ορίζοντα και επί 12 ώρες βρίσκεται κάτω από τον ορίζοντα, έχουμε δηλαδή ίση μέρα, εξού και η ισημερία.

Από το εαρινό ισημερινό σημείο και μετά ο Ήλιος φαίνεται να σκαρφαλώνει όλο και πιο πάνω στο Βόρειο Ημισφαίριο του ουρανού. Οι μέρες μεγαλώνουν, οι νύχτες μικραίνουν και ο καιρός γίνεται όλο και πιο θερμός. Τρεις μήνες αργότερα, περίπου στις 22 Ιουνίου, ο Ήλιος φτάνει στο βορειότερο σημείο

της εκλειπτικής, από το οποίο θα αρχίσει πλέον να κατέρχεται, «τρεπόμενος» και πάλι προς τον Ισημερινό. Το σημείο αυτό στις 22 Ιουνίου ονομάζεται «θερινό τροπικό σημείο» ή απλώς «θερινή τροπή», επειδή ο Ήλιος τρέπεται και πάλι προς τον Ισημερινό, και από την ημέρα αυτή αρχίζει το καλοκαίρι. Επειδή μάλιστα για μερικές ημέρες πριν και μετά τη θερινή τροπή ο Ήλιος φαίνεται να αργοστέκεται πάνω στην εκλειπτική σαν να είναι έτοιμος να σταματήσει, το θερινό τροπικό σημείο ονομάζεται επίσης και «θερινό ηλιοστάσιο».

Μετά τη θερινή τροπή, ο Ήλιος συνεχίζει να κατεβαίνει προς τον νότο, και στις 23 Σεπτεμβρίου φτάνει στο φθινοπωρινό ισημερινό σημείο. Αλλά η κάθοδος του Ήλιου συνεχίζεται, μέχρις ότου, στις 22 Δεκεμβρίου περίπου, φτάνει στο νοτιότερο σημείο της τροχιάς του, που ονομάζεται «χειμερινό τροπικό σημείο» ή απλώς «χειμερινή τροπή» ή «χειμερινό ηλιοστάσιο». Από την ημέρα αυτή αρχίζει ο χειμώνας. Αλλά από εκεί και έπειτα ο Ήλιος σταματάει να κατέρχεται και ξαναρχίζει και πάλι να σκαρφαλώνει, κάθε μέρα όλο και πιο ψηλά.

Στη διάρκεια του χειμώνα οι ακτίνες του Ήλιου πέφτουν πάνω στο Βόρειο Ημισφαίριο της Γης με πλάγιο τρόπο, ενώ συμβαίνει το αντίθετο στο Νότιο Ημισφαίριο, οπότε εκεί έχουν καλοκαίρι. Στη διάρκεια της άνοιξης ο Ήλιος βρίσκεται ακριβώς πάνω από τον Ισημερινό της Γης, οπότε και τα δύο ημισφαίρια παίρνουν με τον ίδιο τρόπο τις ζωογόνες ακτίνες του Ήλιου. Στη διάρκεια του καλοκαιριού ο Ήλιος ευνοεί το Βόρειο Ημισφαίριο, οι ακτίνες του πέφτουν πάνω μας περισσότερο κά-

θετα, και ενώ εμείς έχουμε καλοκαίρι, στο Νότιο Ημισφαίριο έχουν χειμώνα. Τέλος, το φθινόπωρο ο Ήλιος βρίσκεται και πάλι πάνω από τον γήινο Ισημερινό, με ισομερή κατανομή της θερμότητας και στα δύο ημισφαίρια.

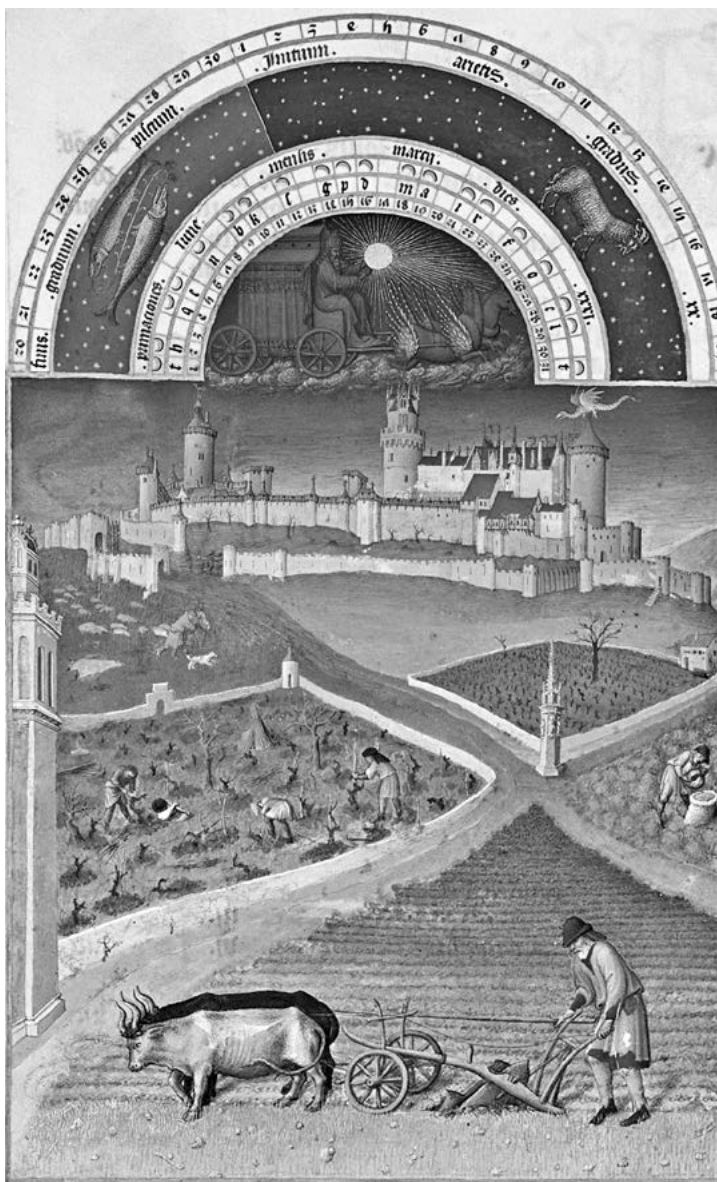
Ανακεφαλαιώνοντας, λοιπόν, μπορούμε να πούμε ότι η περιφορά της Γης γύρω από τον Ήλιο και η κλίση των 23,5 μοιρών του άξονά της είναι η αιτία της κυκλικής εναλλαγής των εποχών. Τις χειμωνιάτικες μέρες η φαινόμενη ημερήσια τροχιά του Ήλιου στον ουρανό βρίσκεται χαμηλά στον ορίζοντα. Οι μέρες είναι μικρές και οι νύχτες μεγάλες. Την άνοιξη ο Ήλιος ακολουθεί ψηλότερη τροχιά, και οι μέρες είναι ίσες σχεδόν με τις νύχτες. Το καλοκαίρι ο Ήλιος φτάνει στο ψηλότερο σημείο της βόρειας φαινόμενης τροχιάς του, οπότε οι μέρες είναι μεγάλες και οι νύχτες μικρές. Το φθινόπωρο, τέλος, η τροχιά του Ήλιου αρχίζει να ξανακατεβαίνει προς τον ορίζοντα όλο και πιο πολύ, με ίσες μέρες και νύχτες. Και ο κύκλος των εποχών τελειώνει με τον Ήλιο και πάλι στο χειμερινό ηλιοστάσιο.

Οι μήνες της άνοιξης

Μάρτιος

Παρόλο που επίσημα η άνοιξη αρχίζει το τελευταίο δεκαήμερο του Μαρτίου (με την άφιξη του Ήλιου στο «εαρινό ισημερινό σημείο» της τροχιάς του στις 20-21 Μαρτίου), εντούτοις ολόκληρος ο Μάρτιος λογίζεται ως ανοιξιάτικος μήνας, μαζί με τον Απρίλιο και τον Μάιο.

Λόγω της εαρινής ισημερίας, στο ρωμαϊκό ημερολόγιο ο Μάρτιος είχε την πρωτοκαθεδρία, και έτσι η Πρωτοχρονιά γιορταζόταν την 1η Μαρτίου (καλένδες Μαρτίου). Την ημέρα εκείνη η «εσπερία δύσις» του Ταύρου (δηλαδή όταν ο αστερισμός του Ταύρου έδυε μαζί με τον Ήλιο) σήμαινε και την αρχή του νέου έτους, ενώ οι Εστιάδες ιέρειες άναβαν νέα ιερή φωτιά στον ναό της Εστίας στην αγορά της Ρώμης. Την Πρωτοχρονιά γιορτάζονταν επίσης και τα Ματρωνάλια, προς τιμήν της θεάς Ήρας, μπίερας του Άρν, καθώς και τα γενέθλια του ίδιου του Άρν (Mars), προς τιμήν του οποίου ο γιος του, ο μυθικός

Ρωμύλος, έδωσε στον Μάρτιο το όνομα του πατέρα του, που θεωρούνταν γενάρχης των Ρωμαίων.

Ο Μάρτιος για τους αρχαίους Έλληνες συνέπιπτε με τα τέλη του Ανθεστηρίωνα και τις αρχές του Ελαφνβολίωνα. Ήταν ο μήνας που γιόρταζε η Δήλος τον «μουσηγέτη θεό της», ενώ γιορταζόταν επίσης και ο Διόνυσος των Ελευθερών, μιας μικρής κωμόπολης στα σύνορα Αττικής και Βοιωτίας. Αργότερα, οι πολυήμερες γιορτές των «Διονυσίων εν άσει» στην Αθήνα ξεπέρασαν σε μεγαλείο όλες τις άλλες παρόμοιες γιορτές της περιφέρειας. Επίσης, με τα Διονύσια συνδέθηκαν και τα Ασκληπιεία, με θυσίες προς τιμήν του Ασκληπιού, και η πρώτη εμφάνιση των δραματικών αγώνων, στους οποίους διαγωνίζονταν τρεις τραγικοί ποιητές με μία τετραλογία και πέντε κωμικοί με μία κωμωδία ο καθένας.

Σήμερα, στη δημόδη παράδοση, ο λαός μας έχει δώσει στον Μάρτιο διάφορες ονομασίες, που σχετίζονται κυρίως με τις ασταθείς καιρικές συνθήκες που επικρατούν στη διάρκειά του. Γι' αυτό είναι γνωστός ως Κλαψομάρτης, αλλά και Πεντάγνωμος: «Ο Μάρτης ο πεντάγνωμος πέντε φορές εχιόνισε και πάλι το μετάνιωσε που δεν εξαναχιόνισε» και «Μάρτης, γδάρτης και κακός παλουκοκαύτης» και «Κάλλιο Μάρτης στις γωνιές, παρά Μάρτης στις αυλές». Παρ' όλα αυτά, ο Μάρτιος θεωρείται ο καταλληλότερος μήνας για φύτεμα δένδρων, και γι' αυτό ονομάζεται και Φυτευτής, ενώ λόγω της γιορτής του Ευαγγελισμού ονομάζεται και Βαγγελιώτης. Τον Μάρτιο πάντως ξεκινάει και η άνοιξη, γι' αυτό «Από Μαρτιού καλοκαιριά, κι απ' Αύγουστο χειμώνας».

Ένα από τα πιο διαδεδομένα έθιμα, που προέρχεται από την αρχαιότητα, είναι και η τοποθέτηση από τις μανάδες την 1η Μαρτίου ενός μικρού βραχιολιού από άσπρο και κόκκινο νήμα (που ονομάζεται «Μάρτης») στο χέρι των παιδιών τους, για να μην τα μαυρίσει ο Ήλιος. Ενώ κατάλοιπο της αρχαιότητας είναι και το έθιμο που ήθελε τις ανύπαντρες κοπέλες να βάζουν των Αγίων Θεοδώρων κόλλυβα κάτω από το προσκέφαλό τους για να τους φανερώσουν τον άντρα που θα έπαιρναν. Αλλά ο Μάρτιος περιλαμβάνει επίσης και το κύριο μέρος της νηστείας της Τεσσαρακοστής: «Δεν λείπει ο Μάρτης από τη Σαρακοστή», όπως χαρακτηριστικά λέγεται.

Απρίλιος

Ο Απρίλιος παίρνει το όνομά του από το λατινικό ρήμα *aperire*, που σημαίνει «ανοίγω», επειδή τον μήνα αυτό ανθίζουν (ανοίγουν) τα λουλούδια. Το 65 μ.Χ. ο Νέρων προσπάθησε, χωρίς επιτυχία, να μετονομάσει τον Απρίλιο σε Νερώνιο (*Neronius*), σε ανάμνηση της σωτηρίας του έπειτα από μια αποτυχημένη απόπειρα δολοφονίας του, στην οποία συμμετείχε και ο δάσκαλός του ο Σενέκας, ο οποίος τελικά αυτοκτόνησε για να αποφύγει τον εξευτελισμό. Πολλές, πάντως, ήταν οι γιορτές των αρχαίων Ρωμαίων που ήταν αφιερωμένες σε διάφορους θεούς τους, όπως στην Αφροδίτη και στον Απόλλωνα (την 1η Απριλίου), στην Κυβέλη (τα Μεγαλήσια, από τις 4 έως τις 10 Απριλίου), ενώ στις 22 Απριλίου γιορτάζονταν (με ανάλογες κρασοκατανύξεις) τα *Vinalia Priora*, οι πρώτες γιορτές κρασιού του έτους. Στα τέλη του μήνα ξεκινούσαν επίσης και τα *Floralia*, τα ρωμαϊκά Ανθεστήρια, προς τιμήν της θεάς *Flora*, θεάς της βλάστησης και της άνοιξης.

Η ενασχόληση του λαού μας με τη γεωργία μάς έχει κληροδοτήσει πολλές παροιμίες και δημώδη στιχάκια. Για τις απριλιάτικες βροχές, για παράδειγμα, λέγεται το εξής: «Αν κάνει ο Μάρτις δυο νερά κι ο Απρίλης άλλο ένα, χαρά σ' εκείνο τον ζευγά που 'χει πολλά σπαρμένα». Σε άλλες, πάλι, περιοχές ο Απρίλιος αποκαλείται και Γρίλλης (γκρινιάρης), επειδή τον μήνα αυτό τελείωναν τα αποθέματα της προηγούμενης συγκομιδής και δημιουργούνταν οικογενειακές γκρίνιες. Απο-

καλείται και Τίναχτοκοφινίτης, επειδή τινάζουν τα κοφίνια για να τα καθαρίσουν: «Απρίλης, Γρίλλης, Τίναχτοκοφινίτης». Αναφέρεται επίσης και ως Αϊγιωργίτης, λόγω της εορτής του Αγίου Γεωργίου στις 23 του μήνα, η οποία γιορτάζεται με διάφορους αθλητικούς και ιππικούς αγώνες. Οι κτηνοτρόφοι αλλά και οι Σαρακατσάνοι θεωρούν τον Άγιο Γεώργιο προστάτη τους, ενώ στις παραδόσεις, στα παραμύθια και στα τραγούδια συνδέεται με τον αρχαίο μύθο του Περσέα και της Ανδρομέδας. Χάρη, πάντως, στην ανοιξιότικη σύνδεσή του, ο Απρίλιος τραγουδήθηκε ιδιαίτερα από τους ποιητές αλλά και από τον λαό μας: «Εστω' ο Έρωτας χορό με τον ξανθό Απρίλη» και «Ο Απρίλης με τον Έρωτα χορεύουν και γελούνε».

Δεν πρέπει, φυσικά, να ξεχάσουμε και το πανευρωπαϊκό έθιμο της Πρωταπριλιάς με τα αθώα ψέματά της. Στην Ελλάδα το αρχαίο αυτό έθιμο έφτασε, μάλλον, την εποχή των Σταυροφοριών και έχει τις ρίζες του στους αρχαίους Κέλτες. Επειδή τον Απρίλιο ο καιρός καλοσύνευε, συνήθιζαν την Πρωταπριλιά να πηγαίνουν για ψάρεμα. Τις περισσότερες φορές γύριζαν φυσικά με άδεια χέρια, κι έτσι κατέφευγαν σε ψεύτικες ιστορίες για μεγάλα ψάρια. Στη χώρα μας διαγωνίζονται για το ποιος θα πει το μεγαλύτερο ψέμα, όπως: «Έλα να πούμε ψέματα / ένα σακί γιομάτο / φόρτωσα έναν μπόντικα / σαράντα κολοκύθια / κι απάνω στα καπούλια του / ένα σακί ρεβίθια».

Ο Απρίλιος, πάντως, είναι ο κατεξοχήν μήνας που γιορτάζεται το Πάσχα, αν και ορισμένες φορές το ορθόδοξο Πάσχα μπορεί να γιορταστεί μέχρι και στις 8 Μαΐου (όπως έγινε το

1983). Το Πάσχα έχει τις ρίζες του στην αρχαία Αίγυπτο, όπου γιορταζόταν η εαρινή ισημερία, και από εκεί πέρασε στους Εβραίους ως «Πεσάχ», σε ανάμνηση της Εξόδου τους από την αιχμαλωσία, και τέλος έφτασε και στους χριστιανούς, αφού ταυτίστηκε με τον σταυρικό θάνατο του Ιησού την περίοδο του εβραϊκού Πάσχα. Το εβραϊκό Πάσχα γιορταζόταν κατά την ημέρα της πρώτης εαρινής πανσελήνου.

Στους πρώτους τρεις αιώνες της χριστιανοσύνης, όμως, οι διάφορες εκκλησίες γιόρταζαν τη μεγάλη αυτή φεγγαρογιορτή σε διαφορετικές ημερομηνίες. Άλλες μεν κατά το παράδειγμα των αποστόλων Ιωάννη και Παύλου, κατά την ημέρα του θανάτου του Χριστού τη 14η του εβραϊκού μήνα Νισάν, δηλαδή μία ημέρα πριν από τη γιορτή του εβραϊκού Πάσχα και σε οποιαδήποτε ημέρα της εβδομάδας και αν συνέπιπτε, άλλες δε πάντοτε κατά την Κυριακή που επόταν της πρώτης εαρινής πανσελήνου.

Λόγω των διαφορών αυτών στον εορτασμό του Πάσχα από τις διάφορες εκκλησίες, η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος, που συγκάλεσε ο Μέγας Κωνσταντίνος στη Νίκαια της Βιθυνίας το 325 μ.Χ., θέσπισε τα του προσδιορισμού της εορτής του Πάσχα με μια εγκύκλιο επιστολή του Μεγάλου Κωνσταντίνου, στην οποία εκτίθεται ο γνωστός από τότε «όρος της Νίκαιας». Σύμφωνα με αυτόν: «Το Πάσχα θα πρέπει να εορτάζεται την Κυριακή μετά την πρώτη πανσέληνο της άνοιξης, κι αν η πανσέληνος συμβεί Κυριακή, τότε να εορτάζεται την επόμενη Κυριακή (για να μη συμπέσει με τον εορτασμό του εβραϊκού Πάσχα)». Ο εορτασμός

του Πάσχα λοιπόν συνδέθηκε άμεσα με την εαρινή ισημερία και την πρώτη πανσέληνο της άνοιξης.

Πολλά, όμως, από τα σημερινά έθιμα της εορτής αυτής προέρχονται από την αρχαιότητα και τους εορτασμούς των αρχαίων προς τιμήν του Άττι, του Διόνυσου και του Άδωνη, που γίνονταν και αυτοί την άνοιξη. Τα έθιμα αυτά της Λαμπρής περιλαμβάνουν τα κόκκινα αυγά, σύμβολο γονιμότητας και αναγέννησης, και τις κούνιες, έθιμο υγείας και ευεξίας. Σε συνδυασμό με το Πάσχα έχουμε επίσης και τις εορτές της Κυριακής των Βαΐων και, την προηγούμενη ημέρα, του Λαζάρου, που θεωρείται γιορτή «νεκραναστάσιμη» και «σύμβολο χαρμολύπης», η οποία «προτυπώνει την Ανάσταση του ίδιου του Χριστού και αναδεικνύει τη βεβαιότητα της ανάστασης όλων των κεκοιμημένων». Την εβδομάδα, τέλος, της Διακαινησίμου, που ακολουθεί το Πάσχα και ονομάζεται «Ασπροβδόμαδο», οι εορτασμοί της Λαμπρής συνεχίζονται με χορούς και τραγούδια σε ξωκλήσια και πλατείες.

Μάιος

Παρόλο που γενικά ο Μάιος θεωρείται ο τελευταίος μήνας της άνοιξης, είναι στην ουσία το μέσο της ανθοφόρας αυτής εποχής, αφού το καλοκαίρι δεν αρχίζει παρά δύο δεκαήμερα μετά το τέλος του, στις 21 Ιουνίου. Ο Μάιος είναι πράγματι «μήνας χαράς και λατρείας της βλάστησης, με δοξασίες και έθιμα διαχρονικού χαρακτήρα», όπως το παραδοσιακό πρωτομαγιάτικο στεφάνι, το οποίο στολίζει την πόρτα του σπιτιού μέχρι τις 24 Ιουνίου, οπότε καίγεται στις φωτιές του Αϊ-Γιάννη.

Η ονομασία του Μαΐου ταυτίζεται με τη Νύμφη Μαία, την ομορφότερη από τις κόρες του Άτλαντα (τις Ατλαντίδες) και μητέρα του θεού Ερμή. Οι λαϊκές προλήψεις θεωρούν τον Μάιο «μαγεμένο», γι' αυτό αποφεύγονται οι γάμοι και οι σοβαρές εργασίες στη διάρκειά του, εξού και η παροιμία «Στον καταραμένο τόπο, τον Μάη μήνα βρέχει». Όλοι οι λαοί, πάντως, την Πρωτομαγιά γιόρταζαν την ανθοφορία της φύσης και την απαρχή των «καλών καιρών». Και ενώ οι λαϊκές παροιμίες, όπως «Μάη μου, Μάη δροσερέ κι Απρίλη λουλουδάτε» και «ο Μάης έχει τ' όνομα κι ο Απρίλης τα λουλούδια», προσπαθούν να μας επαναφέρουν στην τάξη, οι παιδικές αναμνήσεις δεν μας το επιτρέπουν. Κι έτσι, συνεχίζουμε να τραγουδάμε: «Ο Μάιος μας έφτασε / εμπρός βήμα ταχύ / να τον προϋπαντήσουμε / παιδιά, στην εξοχή».

Η Πρωτομαγιά, όμως, είναι επίσης συνδεδεμένη και με το εργατικό κίνημα: την Πρωτομαγιά του 1886 έγιναν οι μεγάλες

διαδηλώσεις στο Σικάγο με αίτημα τα τρία οκτάρια: οκτώ ώρες εργασία, οκτώ ψυχαγωγία και οκτώ ύπνος. Στη χώρα μας η απεργία των καπνεργατών το 1936 στη Θεσσαλονίκη βράφηκε με αίμα, που καταγράφηκε στις εφημερίδες της επομένης με μια χαρακτηριστική φωτογραφία η οποία έδειχνε μια μάνα να οδύρεται πάνω από το σκοτωμένο παιδί της. Η φωτογραφία εκείνη ενέπνευσε τον Γιάννη Ρίτσο να γράψει τον *Επιτάφιο*: «Μέρα Μαγιού μου μίσεψες / μέρα Μαγιού σε χάνω...».

Ο Μάιος συνδέεται επίσης και με την όλη πορεία της Βασιλεύουσας πόλης του Κωνσταντίνου, του οποίου τη μνήμη γιορτάζουμε στις 21 του μήνα. Δέκα μέρες νωρίτερα γιορτάζονται τα γενέθλια ή εγκαίνια της Κωνσταντινούπολης κατά το έτος 330 μ.Χ., ενώ στις 29 η μνήμη μας γυρνά πίσω στην Άλωσή της (1453). Η απόφαση του Κωνσταντίνου να μεταφέρει την πρωτεύουσα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας στη θέση του αρχαίου Βυζαντίου πάρθηκε το έτος 324. Σύμφωνα με την παράδοση, ο ίδιος ο Κωνσταντίνος, κρατώντας ένα ακόντιο, χάραξε τα σύνορα της πόλης, που φάνηκαν πολύ μεγάλα στους συμβούλους του. Έτσι τον ρώτησαν πόσο θα προχωρήσει ακόμα, κι εκείνος τους απάντησε: «Θα προχωρήσω μέχρις ότου σταματήσει αυτός που προχωρεί εμπρός μου».

“ Παρόλο που στη διάρκεια του έτους η Γη περιφέρεται γύρω από τον Ήλιο, εμείς δεν αισθανόμαστε την κίνηση αυτή αν και κάθε μέρα η Γη βρίσκεται σε διαφορετική θέση απ’ αυτή που βρισκόταν την προηγούμενη. Έτσι από κάθε νέα θέση αντικρίζουμε τον Ήλιο από μια διαφορετική γωνία καθώς μετακινείται καθημερινά από τη δύση προς την ανατολή. Γι’ αυτό άλλωστε βλέπουμε και διαφορετικούς αστερισμούς στις διαφορετικές εποχές. ”

Ο Διονύσης Σιμόπουλος μας ξεναγεί στον ελληνικό ουρανό ανά εποχή εξηγώντας μας και αναλύοντάς μας ποιοι αστερισμοί είναι ορατοί ανάλογα με την κάθε εποχή, πώς πήρε το όνομά του ο κάθε μήνας του έτους και εισάγοντάς μας σε βασικές έννοιες της αστρονομίας.

**ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ
ΠΛΟΥΣΙΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ**

ISBN:978-618-03-2245-3

9 786180 322453

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 82245